

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในกัมพูชา:
โอกาสและความท้าทายของนักลงทุนไทย
Cambodia's Gateway in Textile and Clothing industry:
Opportunities and Challenges for Thai investors

อำพา แก้วกำกง *

Ampa Kaewkumkong

ธนัญญ์ ฐปสม **

Tananat Roopsom

บทคัดย่อ

นับตั้งแต่องค์การการค้าโลกได้เปิดเสรีทางการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปี 2548 ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมและรูปแบบทางการค้าในแต่ละประเทศเป็นอย่างมาก รวมถึงประเทศไทยด้วยเช่นกัน รัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงและเล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีมาตรการช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วนพร้อมกับการวางแผนสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป โดยนโยบายหนึ่งคือการกระตุ้นและให้การสนับสนุนการลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน สำหรับการลงทุนอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศกัมพูชาถือเป็นทางออกหนึ่งของรัฐบาลที่จะเป็นกลไกในการปรับตัวของผู้ประกอบการ ตลอดจนทั้งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้า และเป็นการรับมือกับสภาวะการเปิดเสรีทางการค้าและการสลายตัวของระบบสิทธิพิเศษทางการค้าตามคำประกาศขององค์การการค้าโลก ซึ่งจะทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยสามารถแข่งขันได้มากขึ้น

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม การลงทุน การย้ายฐานการผลิต ประเทศกัมพูชา
โอกาสและความท้าทาย

* นักวิจัยประจำสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

** เจ้าหน้าที่วิจัยสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

Since the World Trade Organization (WTO) introduced free trade in 2005 including in the textile and clothing industry. It gave a big impact in vast countries including Thailand on industrial change and their trade system. This has made Thai government concerned about the situation which subsequently made policies to resolve the problems and plans for sustainable development in textile sector. Thai government's official policy now is to encourage and support Thai investors to relocate their production sites to neighboring countries. Investment in Cambodia could be a solution for Thai textile entrepreneurs. Moving textile and clothing industry to Cambodia could help Thai investors to take benefits of free-trade market introduced by the WTO. Investment in Cambodia can also help Thai textile and clothing industry to compete with other countries in the same sector.

Keywords: Textile and Clothing Industry, Investment, Relocation, Kingdom of Cambodia, Opportunities and Challenges

บทนำ

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (Textile and Clothing Industry) เป็นอุตสาหกรรมที่ตอบสนองต่อหนึ่งในปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจึงเป็นอุตสาหกรรมแรก ๆ ของกระบวนการปฏิบัติอุตสาหกรรม และเป็นอุตสาหกรรมที่มีอุปสงค์และตลาดภายในประเทศรองรับในเบื้องต้น อย่างไรก็ตาม สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor-intensive Industry) จึงมีอัตราการขยายตัวสูงและเติบโตในดีในประเทศที่มีข้อได้เปรียบในด้านแรงงานทั้งค่าแรงและจำนวนแรงงาน รวมทั้งทักษะฝีมือแรงงานที่สามารถฝึกฝนได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม

สำหรับสถานการณ์ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปัจจุบันที่องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ได้เปิดเสรีทางการค้าสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2548 ทำให้การแข่งขันสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในตลาดโลกทวีความรุนแรงมากขึ้น ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเช่นเดียวกัน โดยมีมูลค่าและอัตราการขยายตัวของการส่งออกไปยังตลาดสำคัญลดลง หากแต่ในช่วง 10 เดือนที่ผ่านมา (มกราคม – ตุลาคม 2551) พบว่า ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวโดยรวมของมูลค่าการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.4 โดยสิ่งทอมีอัตรา

การขยายตัวเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 7.3 และเครื่องนุ่งห่มมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.4 และมีตลาดส่งออกสิ่งทอที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น คือ ตลาดสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร จีน รวมถึงตลาดที่อยู่ในประเทศอาเซียน สำหรับตลาดที่มีอัตราการขยายตัวลดลง คือ ตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งประเภทของสิ่งทอที่มีมูลค่าในการส่งออกสูง ได้แก่ ผ้าผืนเส้นด้าย เส้นใยประดิษฐ์ และเคหะสิ่งทอ ส่วนตลาดเครื่องนุ่งห่มที่มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น คือ ตลาดญี่ปุ่น ตลาดสหภาพยุโรป และอาเซียน ตามลำดับ โดยตลาดสหรัฐอเมริกามีอัตราการขยายตัวลดลง

กระแสการเปลี่ยนแปลงของการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มนี้ทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวและปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อให้มีผลกระทบต่อกิจการของตนน้อยที่สุด ซึ่งแนวทางการปรับตัวก็มีหลายวิธีการขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของลักษณะเฉพาะแต่ละกิจการ เช่น การลดขนาด การปรับปรุงคุณภาพของสินค้า หรือจะใช้วิธีการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ หรือผู้ประกอบการบางรายอาจเลือกใช้วิธีการย้ายฐานการผลิต ซึ่งก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการขยายการลงทุนไปยังประเทศที่มีปัจจัยเอื้อต่อการลงทุนที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ โดยพิจารณาในเรื่องการได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (Comparative advantage) กับประเทศคู่แข่ง ซึ่งเมื่อพิจารณาที่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างกัมพูชาก็พบว่ามีความศักยภาพด้านปัจจัย

หลายอย่างที่จะสามารถจะพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มให้เติบโตได้ จึงเป็นทางเลือกหรือช่องทางในการปรับตัวของประเทศไทยต่อการย้ายฐานการผลิต แต่อย่างไรก็ตาม การย้ายฐานการผลิตก็จำเป็นที่ผู้ประกอบการจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้น โดยต้องศึกษาสภาพแวดล้อม โอกาส อุปสรรค ฯลฯ ที่จะมีผลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมในภาคหน้าอย่างจริงจัง โดยบทความนี้จะได้นำเสนอภาพรวมสถานการณ์ของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย ภายหลังการเปิดเสรีการค้าสิ่งทอจากกติกาขององค์การการค้าโลก ข้อเสนอแนะทางการปรับตัวของผู้ประกอบการจากสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ โอกาสและอุปสรรคในการย้ายฐานการผลิตไปประเทศกัมพูชา ตลอดจนข้อควรคำนึงถึงหากจะต้องย้ายฐานการผลิตเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้ประกอบการในการศึกษา หรือพิจารณาประกอบหากเลือกที่จะปรับตัวโดยวิธีการย้ายฐานการผลิต

สถานการณ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยถือเป็นแหล่งสร้างรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศเป็นลำดับต้น ๆ มายาวนาน ทั้งยังเป็นแหล่งการจ้างงานและแหล่งสร้างมูลค่าเพิ่มที่สำคัญในโครงสร้างการผลิตของระบบเศรษฐกิจในประเทศไทย โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ณ ราคาคงที่ มีมูลค่า 160,459 ล้านบาท

ในปี พ.ศ. 2549 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคอุตสาหกรรมของประเทศ และมีขนาดมูลค่าเพิ่มภาคอุตสาหกรรมใหญ่อยู่ในลำดับ 4 รองจากอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม และอุตสาหกรรมยานยนต์ ตามลำดับ ขณะเดียวกันยังเป็นสาขาการผลิตสำคัญที่มีการจ้างงานสูง และมีดัชนีผลิตภาพแรงงานที่พัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ดี เนื่องจากอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย เป็นอุตสาหกรรมที่เปิดสู่ตลาดต่างประเทศค่อนข้างสูง จึงส่งผลให้ได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจตลอดเรื่อยมา นับตั้งแต่อัตราแลกเปลี่ยนที่แข็งค่าขึ้น หรืออัตราดอกเบี้ยภายในประเทศเพิ่มสูงขึ้น ราคาน้ำมันดิบที่ผันผวนตลอดเวลา ตลอดจนทั้งปัจจัยความไม่แน่นอนทางการเมือง การก่อการร้าย/ภัยสงคราม โรคระบาด ภัยทางธรรมชาติ¹ และสภาพปัจจุบันที่ทุกประเทศกำลังได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจโลก ที่เป็นผลจากวิกฤติทางการเงินในประเทศสหรัฐอเมริกา (Sub-prime) ทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกชะลอตัวลง และไม่สามารถ

¹ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (2550-2554). สมุทรปราการ: อาร์ตแอนด์พาร์ท อีพเดท จำกัด, 2550.

คาดการณ์ได้ว่าวิกฤติดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคที่จะหดตัวลงมากน้อยเพียงใด

สถานการณ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของโลกภายใต้การแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มหลังการเปิดการค้าเสรี (Quota Free) ที่องค์การการค้าโลกได้เปิดเสรีทางการค้าสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2548 และผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคมโลก โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นในประเทศจีนซึ่งมีศักยภาพการผลิตเป็นอันดับหนึ่งในตลาดโลก ส่งผลให้เกิดการปิดกิจการและการเลิกจ้างงาน ต้นทุนแรงงานที่สูงขึ้น การขาดแคลนแรงงาน รวมทั้งวิกฤติเศรษฐกิจโลก ทำให้จีนประสบภาวะย่ำแย่ลง อย่างไรก็ตามจีนได้พัฒนากลยุทธ์ใหม่ไว้เพื่อรับมือภาวะปัญหาแล้ว² จากสถานการณ์ดังกล่าวเป็นเหตุให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในแต่ละประเทศต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้

สำหรับประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบต่อการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มเช่นเดียวกัน โดยมีมูลค่าและอัตราการขยายตัว

ของการส่งออกไปยังตลาดสำคัญได้ปรับลดลง กล่าวคือ³

จำนวนโรงงานในอุตสาหกรรมสิ่ง

ทอ โดยรวมมีอัตราการขยายตัวลดลงเพียงเล็กน้อย ร้อยละ 1.4 ประเภทของอุตสาหกรรมที่มีอัตราการขยายตัวลดลงมากที่สุดคือ โรงงานทอผ้า รองลงมาคือ โรงงานเส้นใย และโรงงานเสื้อผ้าสำเร็จรูป แต่กลับพบว่าโรงงานถักผ้ามีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.6 ซึ่งมีอัตราการขยายตัวมากที่สุดในอุตสาหกรรมสิ่งทอ

การจ้างงาน หรือจำนวนแรงงาน

โดยรวมมีอัตราการลดลงร้อยละ 1.8 ประเภทของอุตสาหกรรมที่มีอัตราการขยายตัวลดลงของจำนวนแรงงานมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมทอผ้า รองลงมา คือ เสื้อผ้าสำเร็จรูป และจำนวนแรงงานที่มีอัตราการขยายตัวมากที่สุด คือ อุตสาหกรรมถักผ้า มีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.0

การผลิต โดยส่วนใหญ่จะพบว่า การ

ผลิตในประเทศมีอัตราลดลง ประเภทการผลิตที่มีอัตราลดลงมากที่สุด คือ เส้นใย รองลงมา คือ เส้นด้าย เครื่องนุ่งห่ม ตามลำดับ สำหรับผ้าผืนมีอัตราการผลิตเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย คือ ร้อยละ 1.8

² สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. การเผชิญกับวิกฤติอย่างรุนแรงของเครื่องนุ่งห่มจีน. รายงานภาวะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2551).

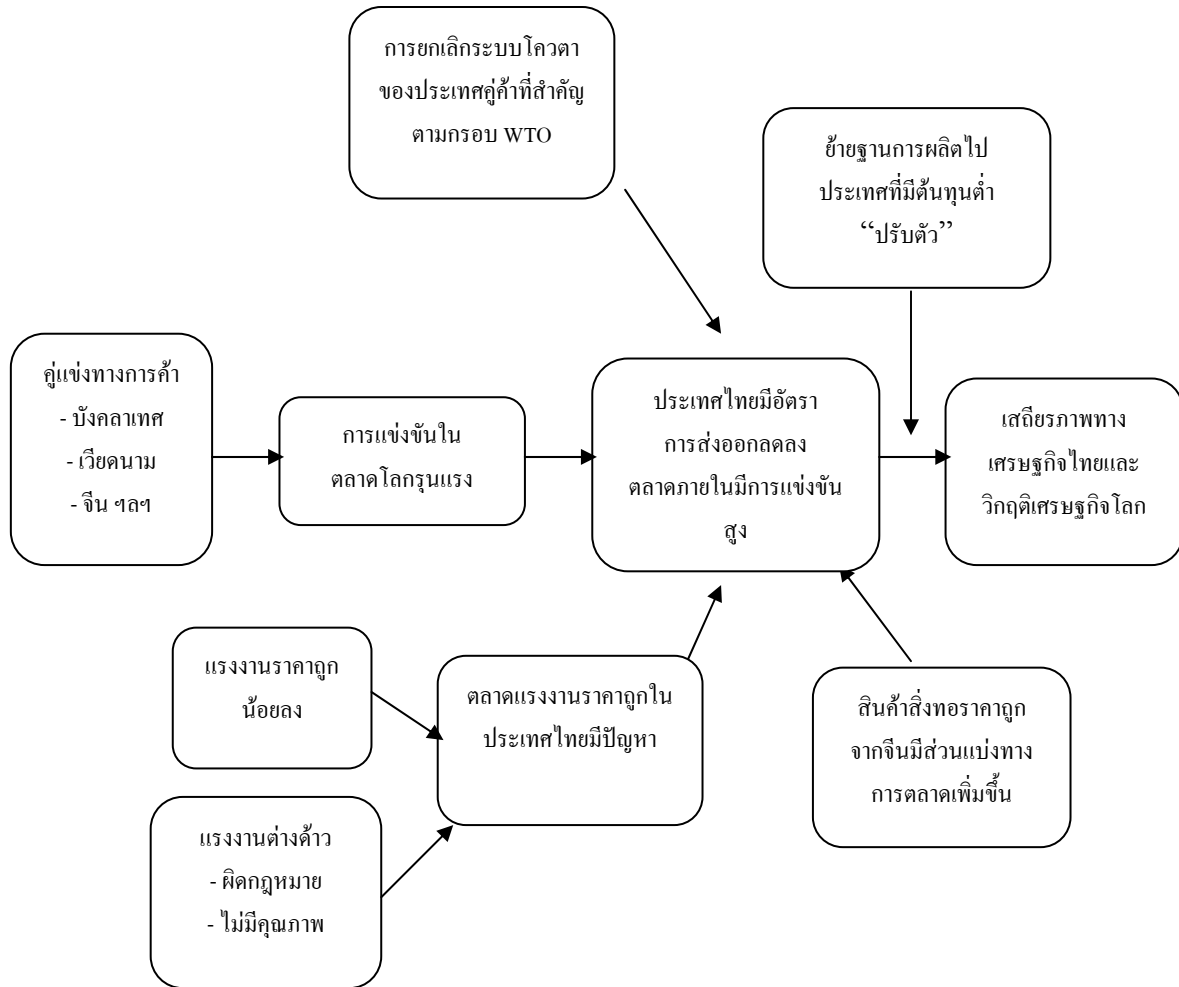
³ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. สิ่งทอไทยภายหลังการค้าเสรี. สถิติสิ่งทอไทย 2550/2551. กรุงเทพฯ: เพอร์เฟค พลัส ดีไซน์ แอนด์พรินท์ จำกัด. 2551.

การบริโภค ส่วนใหญ่การบริโภคในประเทศมีอัตราโดยรวมเพิ่มขึ้น โดยเครื่องนุ่งห่มมีอัตราการบริโภคเพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมา คือ เส้นใย ผ้าผืน และเส้นด้าย ตามลำดับ

การส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ไทยมีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกโดยรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.0 ประเภทของสิ่งทอที่มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น ได้แก่ เคหะสิ่งทอ รองลงมาคือ เส้นด้าย หากแต่มีปริมาณการส่งออกลดลง เส้นใยและผ้าผืนก็มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเช่นกัน หากแต่มีปริมาณการส่งออกลดลง สำหรับเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าการส่งออกลดลงเพียงเล็กน้อย แต่มีปริมาณการส่งออกลดลงร้อยละ 35.5

การนำเข้า มีอัตราการขยายตัวโดยรวมของมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้น ประเภทของสิ่งทอที่มีอัตราการขยายตัวของมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้น ได้แก่ เคหะสิ่งทอ รองลงมาคือ เครื่องนุ่งห่ม และเส้นด้าย

จากข้อมูลข้างต้นพบว่า อัตราการขยายตัวในภาคการผลิตมีอัตราการขยายตัวลดลงเพียงเล็กน้อย ภาคการส่งออกมีอัตราการขยายตัวของมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น หากพิจารณาข้อมูลการส่งออกสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของโลกในปี 2549 ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสิ่งทอ 2,877 พันล้านเหรียญสหรัฐ มีสัดส่วนในตลาดโลกร้อยละ 1.3 (ลำดับที่ 12) และเครื่องนุ่งห่มมีมูลค่าการส่งออก 4,257 พันล้านเหรียญสหรัฐ มีสัดส่วนในตลาดโลกร้อยละ 1.4 (ลำดับที่ 12) ซึ่งการส่งออกไทยเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ อาทิเช่น จีน สหภาพยุโรป อินเดีย ที่มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นมาก สถานการณ์อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของโลกและกระทบถึงประเทศไทย ดังได้กล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ตามแผนภาพต่อไปนี้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มจะไม่ได้เป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้จากการส่งออกให้ประเทศอยู่ในลำดับต้น ๆ เหมือนเมื่อหลายปีก่อนที่จะมีการยกเลิกโควตาเป็นการเปิดการค้าเสรี แต่อุตสาหกรรมก็ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศค่อนข้างสูง โดยจากผลิตภัณฑ์มวลรวมสหประชาชาติ ณ ราคาปัจจุบันในปี 2549 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มสามารถสร้างรายได้โดยมีมูลค่า 309,181 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมสหประชาชาติภาคอุตสาหกรรมของประเทศ และมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2548 ร้อยละ 2.8 โดยสาขาส่งทอมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.7 และเครื่องนุ่งห่มมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.8 รวมทั้งยังก่อให้เกิดการจ้างงานภายในประเทศและการสร้างรายได้จากการส่งออกให้กับประเทศเป็นมูลค่ามากกว่าสองแสนล้านบาท

แนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

สถานการณ์การค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในปัจจุบันอยู่ในสถานะที่มีการแข่งขันกันสูงขึ้นเป็นลำดับนับแต่มีการเปิดการค้าเสรีสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และจากการที่ประเทศผู้เป็นตลาดสำคัญได้มีมาตรการต่าง ๆ เพื่อปกป้องตลาดภายในประเทศของตนและสิทธิประโยชน์ของประชากรในประเทศ กรณีตัวอย่างใน

สหภาพยุโรปที่ได้ออกมาตรการกฏระเบียบทางสิ่งทอ เช่น Eco-products, Eco-Textile, IPPC (ควบคุมเคมีภัณฑ์) เป็นต้น เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พลังงาน ความปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคซึ่งมีผลบังคับใช้แล้วเมื่อเดือนมิถุนายน 2550 ที่ผ่านมา⁴ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มบางประเทศในกลุ่มอาเซียน อาทิเช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย กัมพูชา ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทจากที่เป็นประเทศคู่ค้าเป็นประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทยโดยปริยาย จึงมีผลทำให้อุตสาหกรรมของไทยต้องปรับตัวอย่างมาก ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยควรปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ หรือทิศทางการดำเนินอุตสาหกรรมในรูปแบบใหม่ ๆ โดยเฉพาะในตลาดส่งออกอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา และตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นตลาดที่สามารถสร้างข้อกำหนดให้กับตลาดตนเองได้ ตัวอย่างของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ดังเช่น ในกรณีของประเทศเวียดนามที่ทางรัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายมูลค่าการส่งออกในปี พ.ศ. 2553 เป็นมูลค่า 10-12 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือมีอัตราการ

⁴ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตและผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกฎระเบียบของ EU Regulation สำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอ. Textile News By THTI. ฉบับประจำเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2550)

ขยายตัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20-30 จากการที่ประเทศเวียดนามมีนโยบายของอุตสาหกรรมที่ชัดเจน

ดังนั้นผู้ส่งออกไทยจะต้องเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นและเพื่อให้อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ของตนดำเนินต่อไปได้ ภายใต้ภาวะการแข่งขันกันในปัจจุบัน สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอได้มีข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ดังนี้⁵

1. การบริหารจัดการที่มีคุณภาพ

การนำหลักการบริหารจัดการเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management: SCM) เข้ามาช่วยในการจัดการ ตั้งแต่การสั่งซื้อวัตถุดิบการผลิต การกระจายสินค้า ตลอดจนการบริการหลังการขายเพื่อลดระยะเวลาในกระบวนการผลิตและบริหารจัดการ

2. การศึกษาข้อกำหนดของตลาด

ผู้ประกอบการหรือผู้ส่งออกควรศึกษาข้อกำหนดในแต่ละตลาดว่าเหมือน หรือต่างกันอย่างไร เนื่องจากถ้าในกรณีที่ตลาดส่งออกในหลายๆ ตลาดที่มีข้อกำหนดเหมือนกันก็อาจจะทำให้ลด

ต้นทุนทางด้านการตรวจสอบผลิตภัณฑ์ของผู้ส่งออกลดลง

3. การพัฒนาตลาด ส่งเสริม

ผู้ประกอบการพัฒนาตลาดเชิงรุก เช่น ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายหรือตัวแทนจำหน่ายสินค้าในต่างประเทศ ส่งเสริมการทำธุรกิจ E-Commerce รวมถึงการหาตลาดใหม่ๆ เพื่อขยายฐานตลาดของลูกค้าให้มีมากขึ้น

4. การปรับบทบาททางธุรกิจ

ผู้ประกอบการควรปรับบทบาท หรือแนวธุรกิจ จากที่เคยผลิตตามคำสั่งซื้อหรือรับจ้างผลิต (Original Equipment Manufacturing: OEM) สู่ออกแบบสินค้าเอง (Original Design Manufacturing: ODM)

5. การรองรับอุตสาหกรรมในกลุ่ม

อาเซียน จากการเชื่อมโยงวัตถุดิบกับบางประเทศในกลุ่มอาเซียนและทำให้ไทยเป็นประเทศคู่ค้าในอุตสาหกรรมสิ่งทอ (ต้นน้ำและกลางน้ำ) และในขณะเดียวกันประเทศคู่ค้านั้นได้ผลิตเครื่องนุ่งห่มโดยใช้สิ่งทอที่นำเข้าจากไทย เช่น เวียดนาม ดังนั้นเพื่อเป็นการรองรับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มของเวียดนามหรืออุตสาหกรรมในประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มอาเซียน อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยควรพัฒนาทางด้านคุณภาพของสิ่งทอ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มของเวียดนามรวมทั้งอุตสาหกรรมในประเทศด้วยเช่นกัน

6. การย้ายฐานการผลิตหรือฐาน

การลงทุน เนื่องจากการค้าสิ่งทอและ

⁵ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. การปรับตัวของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทย. สถิติสิ่งทอไทย 2549/2550. กรุงเทพฯ: เพอร์เฟค พลัส ดีไซน์ แอนด์ พรินท์ จำกัด, 2550. หน้า 100-101.

เครื่องนุ่งห่มในปัจจุบันเน้นทางด้านต้นทุนการผลิตที่ต่ำ เช่น ค่าจ้างแรงงาน ซึ่งค่าจ้างแรงงานไทยสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างความได้เปรียบของอุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยก็ควรจะมุ่งเน้นที่คุณภาพของสินค้าหรือความประณีตของเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นอีกทางหนึ่งที่ผู้ประกอบการไทยสามารถทำได้ดีในขณะเดียวกันผู้ประกอบการไทยอาจจะมีการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า เพื่อลดอุปสรรคที่เป็นเหตุทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

และในรายงานสถิติสิ่งทอไทย 2550/2551 ทางสถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยได้รายงานสถานการณ์สิ่งทอไทยภายหลังการค้าเสรี ซึ่งได้มีข้อเสนอแนะต่อการปรับตัวของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มดังนี้⁶

1. **การพัฒนาสินค้า:** ปัจจุบันมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมของสินค้า ดังนั้นผู้ประกอบการควรพัฒนาปรับปรุงคุณภาพสินค้าและรูปแบบให้มีความทันสมัย รวมถึงพัฒนาปรับปรุงคุณสมบัติพิเศษหรือสิ่งทอเทคนิค (Function and Technical Textile) ซึ่งมีแนวโน้มเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคในตลาดที่สูงขึ้น

⁶ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. **สิ่งทอไทย ภายหลังการค้าเสรี**. สถิติสิ่งทอไทย 2550/2551. กรุงเทพฯ: เพอร์เฟค พลัส ดีไซน์ แอนด์พรินท์ จำกัด, 2551. หน้า 101.

2. **การย้ายฐานการผลิต:** การย้ายฐานการผลิตเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการขยายการลงทุนไปยังประเทศที่มีปัจจัยเอื้อต่อการลงทุนที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ เช่น ประเทศเพื่อนบ้านโดยผู้ที่ย้ายฐานการผลิตจะต้องศึกษาสภาพแวดล้อม โอกาส อุปสรรค ฯลฯ ที่มีผลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมในภาคพื้น

3. **การเชื่อมโยงการผลิต:** เป็นการเชื่อมโยงการใช้วัตถุดิบในระหว่างขบวนการผลิตในแต่ละขั้นตอนให้มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน เพื่อให้การจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น ระบบการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management: SCM) การจัดการระบบโลจิสติกส์ (Logistics Management) การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการหรือเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) เพื่อลดต้นทุนและระยะเวลาในการดำเนินการ

4. **นโยบายและกฎระเบียบ:** ผู้ประกอบการหรือผู้ส่งออกควรศึกษานโยบายและกฎระเบียบของตลาดส่งออก เช่น กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมที่ประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศใช้เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม อาทิ สหราชอาณาจักร เยอรมนี สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ตลอดจนกฎระเบียบอื่น ๆ ที่อาจจะเป็นอุปสรรคทางการค้าของผู้ส่งออกได้

5. **การรักษาและขยายตลาด:** ภายใต้สภาวะการณ์ที่มีการแข่งขันสูงในตลาดโลก ผู้ประกอบการควรพัฒนาศักยภาพ

สินค้าและบริการเพื่อรักษาสถานลูกค้าที่มีอยู่เดิม พร้อมทั้งหาช่องทางการค้าใหม่

นอกจากนี้ในรายงานภาวะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มประจำเดือน ตุลาคม – ธันวาคม 2551 สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอก็ได้มีข้อเสนอแนะต่ออุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในตลาดสหรัฐอเมริกาที่เป็นตลาดหลักสำคัญของไทย และตลาดอื่น ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออก ดังนี้⁷

1. สร้างความสามารถในการปรับตัว ผู้ประกอบการหรือผู้ส่งออกสามารถคาดการณ์แนวโน้มความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ เช่น จากปริมาณของคำสั่งซื้อ ณ ปัจจุบันการเติบโตทางเศรษฐกิจของตลาดต่างประเทศ ตลอดจนข้อจำกัดอื่น ๆ ที่มีผลต่อปริมาณการผลิตในอนาคต ทั้งนี้ผู้ประกอบการหรือผู้ส่งออกจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือความต้องการของตลาดได้เป็นอย่างดี เช่น หากลูกค้าลดปริมาณคำสั่งซื้อ ผู้ประกอบการหรือผู้ผลิตจะต้องปรับลดปริมาณการผลิต หรือถ้าหากไม่ปรับลดผู้ผลิตจะต้องหาตลาดใหม่เพื่อกระจายสินค้าไปยังตลาดอื่น ๆ เพิ่มขึ้น

⁷ สถานการณ์สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เดือน มกราคม-ตุลาคม 2551. รายงานภาวะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม. (ฉบับเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2551) หน้า 16-17.

2. สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า เป็น

วิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอีกวิธีหนึ่ง เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมใหม่หรือสิ่งทอที่มีคุณสมบัติพิเศษ การใช้ฉลากสิ่งแวดล้อมของสหภาพยุโรปหรือ “EU Flower” มาใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เพื่อสร้างความแตกต่างที่มีอยู่ในตลาด ซึ่งจะนำไปสู่การขยายตลาดที่มีอยู่เดิมประกอบกับหาช่องทางทางการตลาดใหม่ให้กับสินค้า

3. การสร้างความเชื่อมั่นให้กับ

ลูกค้า ในปัจจุบันการให้ความสำคัญกับลูกค้าเป็นวิธีการสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าอีกวิธีหนึ่ง เช่น การส่งมอบสินค้าให้ตรงตามเวลา การผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพและมีมาตรฐาน ซึ่ง ณ ปัจจุบันอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยได้รับการยอมรับจากลูกค้าหรือประเทศผู้นำเข้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง

การย้ายฐานการผลิตหรือการแสวงหาแหล่งผลิตใหม่ในประเทศเพื่อนบ้าน

การเคลื่อนย้ายการลงทุนระหว่างประเทศหรือการย้ายฐานการผลิตนับเป็นทางเลือกหนึ่งในการปรับตัวของผู้ประกอบการสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งการตัดสินใจในการย้ายฐานผลิตนี้เกิดจากปัจจัยหลายอย่างทั้งปัจจัยภายในของประเทศที่มีผลมาจากปัญหาเศรษฐกิจทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และปัจจัย

ภายนอกประเทศที่เป็นตัวเร่งให้มีการย้ายฐานการผลิตไปสู่ต่างประเทศ และเป็นทั้งปัจจัยดึงดูดจากประเทศที่รองรับการลงทุน ตัวอย่างของการย้ายฐานการผลิต เช่น กรณีการหาแหล่งผลิตใหม่ของผู้ค้าปลีกในแถบตะวันตก โดยพยายามลดการพึ่งพาหรือการนำเข้าจากประเทศจีน และหาแหล่งผลิตที่ใกล้ประเทศตนเอง เพราะจะได้ส่งของเร็วขึ้นและลดจำนวนซัพพลายเออร์ลงเพื่อที่จะลดความวุ่นวายในการติดต่อซัพพลายเออร์หลาย ๆ เจ้า ประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้ให้ความสนใจอเมริกากลางในการใช้เป็นฐานการผลิต รวมทั้งให้แอฟริกาเป็นฐานการผลิตเพราะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษี โดยสหรัฐอเมริกาไม่ต้องเสียภาษีนำเข้าตามข้อตกลง AGOA (African Growth and opportunity Act) หรือการเคลื่อนย้ายการลงทุนไปในประเทศที่เป็นแหล่งตลาดใหม่ของสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน (BRIC) ก็เนื่องจากประเทศเหล่านี้มีประชากรจำนวนมาก และมีการปกครองในระบบปิด เมื่อรัฐบาลของประเทศเหล่านี้เปิดประเทศ ซึ่งจะทำให้มีการลงทุนมีระบบทุนนิยมมากขึ้น และมีการจับจ่ายใช้สอยของกลุ่มประเทศเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการย้ายฐานการผลิตไปประเทศกัมพูชา

การย้ายฐานการผลิตไปประเทศกัมพูชาก็เป็นประเทศหนึ่งที่ถูกผู้ประกอบการไทยหรือผู้ประกอบการต่างชาติให้ความสนใจ โดยจากการสอบถามความคิดเห็นผู้ประกอบการในการไปลงทุนไทยในประเทศเพื่อนบ้าน⁸ พบว่ามีเงื่อนไขหลายประการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ประกอบการที่ต้องการไปลงทุนอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในประเทศกัมพูชา ซึ่งมีทั้งปัจจัยดึงดูด (Pull-Factors) ที่ทำให้นักลงทุนไทยเห็นลู่ทางและโอกาส ได้แก่ แรงงานราคาถูก การได้รับสิทธิพิเศษทางการค้า ระบบการขนส่ง และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายกัมพูชา รวมทั้งโอกาสการขยายช่องทางการค้าในธุรกิจอื่น ๆ เพิ่มขึ้น ส่วนปัจจัยผลักดัน (Push-Factors) ได้แก่ ขาดแรงงานภายในประเทศ และความต้องการที่จะรักษาสภาพธุรกิจของตนไว้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยดึงดูด (Pull-Factors)

1.1 ปัจจัยด้านแรงงาน: ประเทศกัมพูชาและประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ จะมีข้อได้เปรียบประเทศไทยในเรื่องค่าแรงถูกที่อัตราเฉลี่ยประมาณ 45 ดอลลาร์สหรัฐ/เดือน⁹ และจำนวนแรงงานมีมากเพียงพอกับความต้องการ

⁸ โครงการส่งเสริมการลงทุนในกัมพูชาและพม่า. รายงานผลการศึกษาการลงทุนไทยในประเทศเพื่อนบ้าน: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป. สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

⁹ DFDL Mekong: Legal & Tax Advisers. Cambodia Legal & Investment Guide (2006 Edition). Wages, page 92. Dirksen Flipse Doran & Le (Cambodia) CO.LTD. 2005.

ดังที่ "พอล โทมัส" ผู้อำนวยการ โฟลว์ ฟอร์เวิร์ด ดิง กัมพูชา ได้กล่าวว่า หากอุตสาหกรรมเสื้อผ้า ย้ายฐานไปที่อื่น แรงงาน 300,000 คนจะตกงานทันที โดยไม่ต้องพูดถึงธุรกิจสนับสนุนอื่น ๆ เช่น เหมืองแร่ ที่อาจประสบปัญหาตามไปด้วย¹⁰ ในขณะที่คุณภาพหรือทักษะฝีมือก็อยู่ในระดับที่สามารถฝึกฝนได้เมื่อพิจารณาจากข้อมูลระดับอัตราการรู้หนังสือของประชากรกัมพูชา ซึ่งคาดการณ์ได้ว่าสามารถเรียนรู้เทคโนโลยีจากต่างประเทศได้ในระดับหนึ่ง ในขณะที่ปัจจุบันจำนวนแรงงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทยได้ลดน้อยลง ค่าจ้างแรงงานก็สูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงตามไปด้วย ซึ่งประเทศไทยก็พยายามปรับตัวในเรื่อง

การพัฒนาความเข้มแข็งด้านฝีมือเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก แต่ก็ยังมีการรับจ้างผลิตให้รายใหญ่ (Original Equipment Manufacturing: OEM) ดังนั้นปัจจัยด้านแรงงานจึงสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor-intensive industry) ที่จะเติบโตได้ดีในประเทศที่มีแรงงานราคาถูก แรงงานจึงเป็นปัจจัยผันแปรที่สำคัญ แต่ทั้งนี้ความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบก็เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าด้วย

¹⁰ สร้างงานรายได้ดีเพื่อผู้หญิง ความท้าทายใหม่ กัมพูชา. ประชาชาติธุรกิจ (25 สิงหาคม 2551) ข้อมูลออนไลน์: http://www.matichon.co.th/prachachat/prachachat_detail.php?s_tag=02for06250851&day=2008-08-25§ionid=0205.

ตาราง 1: อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำต่อวันของกลุ่มประเทศ CLMV และประเทศไทยในปี พ.ศ. 2550

อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ (ดอลลาร์สหรัฐ/วัน)				
ไทย	กัมพูชา	ลาว	พม่า	เวียดนาม
4.37	1.82	3.81	2.70	2.06

ที่มา: http://wikipedia.org/wiki/List_of_minimum_wages_by_country

ตาราง 2: Cambodia Labor force

Year	Labor force	Rank	Percent Change	Date of Information
2003	6,000,000	56	-	1998 est.
2004	7,000,000	55	16.67 %	2003 est.
2005	7,000,000	54	0.00 %	2003 est.
2006	7,000,000	56	0.00 %	2003 est.
2007	7,000,000	56	0.00 %	2003 est.
2008	7,000,000	58	0.00 %	2003 est.

ที่มา: http://www.indexmundi.com/cambodia/labor_force.html

Notes: Definition: This entry contains the total labor force figure.

Source: CIA World Factbook - Unless otherwise noted, information in this page is accurate as of December 18, 2008

ตาราง 3: อัตราการรู้หนังสือของประชากรในกลุ่มประเทศ CLMV และประเทศไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป (Adult Literacy Rate)

ร้อยละ

ประเทศ	เพศ	1990	1995	2000	2005	2010
กัมพูชา	ชาย	77.7	78.7	80.2	81.7	83.0
	หญิง	48.8	52.2	57.2	62.3	66.7
ลาว	ชาย	65.1	69.4	73.5	-	80.7
	หญิง	38.6	44.4	50.4	-	62.2
พม่า	ชาย	87.4	88.2	88.9	89.6	90.1
	หญิง	74.2	77.6	80.5	82.8	84.8
เวียดนาม	ชาย	94.0	94.2	94.5	94.8	95.0
	หญิง	87.1	89.0	90.7	92.0	93.3
ไทย	ชาย	95.6	96.3	97.2	-	98.1
	หญิง	91.2	92.0	93.9	-	95.9

ที่มา: Asia/Pacific Cultural Centre for UNESCO

Notes: Cambodia Adult Literacy rate refers to 15 - 45 years old

Thailand Adult Literacy rate refers to 15 - 50 years old

1.2 ปัจจัยด้านสิทธิพิเศษทาง

การค้า: การได้รับสิทธิประโยชน์หรือโควตาต่างๆ ก็นับเป็นสิ่งจูงใจสำคัญในลำดับต้นๆ ของนักลงทุนในการพิจารณาเลือกตัดสินใจไปลงทุนในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งประเทศกัมพูชาจะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (Generalized System of Preference: GSP) จากประเทศที่พัฒนาแล้วรวมถึง 32 ประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น แคนาดา ออสเตรเลีย จีน และนิวซีแลนด์ เป็นต้น โดยที่ในกรณีของสหภาพยุโรปนั้นกัมพูชาได้รับสิทธิ

พิเศษในการส่งออกโดยไม่จำกัดโควตาและสินค้าอีกด้วย ส่งผลให้กัมพูชาได้รับประโยชน์ในแง่การยกเว้นภาษีนำเข้า ทำให้มีส่วนแบ่งการตลาด และสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับสินค้าที่ส่งออกมากขึ้น นอกจากนี้กัมพูชายังได้รับสิทธิพิเศษเกี่ยวกับข้อบัญญัติว่าด้วยชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (The Most Favored Nation ; MFN) รวมทั้งสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ได้แก่ สิทธิประโยชน์จาก ASEAN Integration System of Preferences (AISP) 477 รายการ สิทธิประโยชน์จาก ASEAN-6 ได้

GSP จากประเทศญี่ปุ่น 226 รายการ และเกาหลีใต้ 78 รายการ นอกจากนี้ภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรี ASEAN-China ในกรอบข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางการค้าสินค้า ณ กรุงเวียงจันทน์ สปป.ลาว ประเทศกัมพูชายังได้สิทธิพิเศษเกี่ยวกับโควตาและภาษี สำหรับสินค้าเกษตรรวม 418 รายการอีกด้วย

1.3 ปัจจัยด้านโลจิสติกส์: ประเทศกัมพูชามีเส้นทางทางขนส่งและลำเลียงสินค้าเพื่อส่งออกทั้งทางบกและทางน้ำที่รัฐบาลกำลังเร่งปรับปรุงรวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานด้านอื่น ๆ ด้วย โดยเส้นทางทางบกนั้นกัมพูชามีถนนสายหลัก (National Road) จำนวน 7 สาย ที่ได้รับความช่วยเหลือจากนานาชาติในการปรับปรุงเส้นทางในกัมพูชา เช่น ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) สหประชาชาติ (United Nations: UN) ประเทศญี่ปุ่น และประเทศจีน เป็นต้น โดยคาดว่าจะเส้นทางสายหลักทั้ง 7 สายจะทำการลาดยางแล้วเสร็จภายในปี 2552 สำหรับประเทศไทยได้ให้ความช่วยเหลือปรับปรุงเส้นทางสายรองแก่กัมพูชา 2 สาย คือ เส้นทางหมายเลข 48 และเส้นทางหมายเลข 67 ในส่วนของทางรถไฟ คือเส้นทางสายกรุงพนมเปญ-จังหวัดบันเตียเมียนเจย บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา และเส้นทางสายกรุงพนมเปญ-กรุงสีหนุวิลล์ นอกจากนี้รัฐบาลกัมพูชามีโครงการที่จะสร้างเส้นทางสายรถไฟสายใหม่จากจังหวัดกำปงสปีอ ไปยังชายแดนเวียดนาม โดยได้รับการสนับสนุน

เงินทุนจากจีน สำหรับการขนส่งทางน้ำ กัมพูชามีท่าเรือหลักท่าเรือหลักที่ใช้ขนส่งสินค้าของกัมพูชามี 3 แห่ง คือท่าเรือกำบังโสมหรือสีหนุวิลล์ เป็นท่าเรือที่ทันสมัยและใหญ่ที่สุดสามารถรองรับเรือบรรทุกสินค้าขนาด 10,000 ตัน ได้พร้อมกัน 4 ลำ และยังมีท่าเทียบเรือขนาดเล็กสำหรับเรือลำเลียงที่มีขนาดใหญ่ ท่าเรือพนมเปญ และท่าเรือเกาะกง ตั้งอยู่ใกล้จังหวัดตราด เป็นท่าเรือขนส่งสินค้าจากไทยและมาเลเซีย

นอกจากนี้ประเทศไทยก็ได้มีการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ร่วมกับกัมพูชาตามกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกรอบความร่วมมือ ACMECS GMS และ MGC เป็นต้น ซึ่งความร่วมมือทางโลจิสติกส์ระหว่างไทย-กัมพูชา ที่สำคัญสำหรับการขนส่งในอนาคต ได้แก่

1) เส้นทาง R1 โครงการถนนสายกรุงเทพฯ-พนมเปญ-ไฮจิมนต์ซีตี้-วังเตา ในส่วนของไทย คือ จากกรุงเทพฯ-ฉะเชิงเทรา-กบินทร์บุรี-อรัญประเทศ ระยะทางประมาณ 310 กิโลเมตร และกรมทางหลวงได้ก่อสร้างเส้นทางแนวใหม่ จากพนมสารคาม-สระแก้ว ระยะทาง 72 กิโลเมตร ซึ่งสามารถย่นระยะทางจากกรุงเทพฯ-ชายแดนไทย/กัมพูชา ได้ประมาณ 33 กิโลเมตร ในส่วนของกัมพูชา คือ จากปอยเปต-ศรีโสภณ-พนมเปญ-บาเวต (ชายแดนเวียดนาม) ระยะทางประมาณ 570 กิโลเมตร กัมพูชากำลังปรับปรุงช่วงปอยเปต-ศรีโสภณ-เสียมเรียบ โดย

ได้รับเงินกู้จาก ADB ส่วนที่เหลือจากศรีโสภณ-พนมเปญ ได้ปรับปรุงแล้วเสร็จ และเตรียมปรับปรุงช่วงพนมเปญ-สะพานข้ามแม่น้ำโขงเน็กเลิง ส่วนช่วงเน็กเลิง-ชายแดนเวียดนามที่บาเวตได้ปรับปรุงแล้วเสร็จ

2) เส้นทาง R10 โครงการถนนเลียบชายฝั่งทะเล ไทย-กัมพูชา-เวียดนาม เส้นทางเริ่มจากจังหวัดตราด (ไทย) - เกาะกง (กัมพูชา) - อำเภอสระอัมเบิล - สีหนุวิลล์ - คาเมา (เวียดนาม) เส้นทางกัมพูชา ช่วงจังหวัดเกาะกง - อำเภอสระอัมเบิล ระยะทาง 160 กิโลเมตร

3) โครงการก่อสร้างถนนสาย 48 ตราด-เกาะกง-สระอัมเบิล มีเป้าหมายเพื่อก่อสร้างเส้นทางเศรษฐกิจหลักเชื่อมโยงไทย-กัมพูชา-เวียดนาม สายเลียบชายฝั่งทะเล (Southern Economic Corridor) ภายใต้กรอบ GMS ให้แล้วเสร็จภายในปี 2550 โดยถนนหมายเลข 48 นี้ นับเป็นเส้นทางคมนาคมที่มีความสำคัญกับชาวเกาะกงมาก เพราะเป็นถนนสายเดียวที่ทำให้จังหวัดเกาะกงสามารถเดินทางไปยังพนมเปญได้ด้วยระยะทาง 280 กว่า กิโลเมตร ไปยังสีหนุวิลล์ประมาณ 250 กิโลเมตร และไปยังชายแดนประเทศเวียดนามประมาณ 350 กิโลเมตร ทำให้จังหวัดเกาะกงได้ประโยชน์จากถนนสายนี้อย่างมาก เพราะจะนำไปสู่การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวของทั้ง 3 ประเทศ คือ ไทย กัมพูชา และเวียดนาม ปัจจุบันถนนหมายเลข 48 นี้ได้ดำเนินการแล้วเสร็จ และเปิดใช้เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2551 ที่ผ่านมา

4) เส้นทางถนนสาย 318 (ตราด-คลองใหญ่-หาดเล็ก) ถนนสายนี้เป็นถนนโครงข่ายภาคตะวันออกสู่อินโดจีนจากกรุงเทพฯ-ตราด ประเทศไทย - จังหวัดเกาะกง-กำปงโสม (สีหนุวิลล์) กัมพูชา ถนนสาย 318 เป็นถนนสายสำคัญในการขนส่งสินค้าจากกรุงเทพฯ จังหวัดในภาคตะวันออก รวมทั้งจังหวัดตราด เพื่อนำสินค้าส่งไปยังท่าเรือคลองใหญ่ เพื่อนำขึ้นที่ท่าเรือสีหนุวิลล์ ในประเทศกัมพูชา และขนส่งต่อไปยังเวียดนามตอนใต้ โดยคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี 2553 และจะส่งผลให้การขนส่งสินค้าทางบกจากจังหวัดตราดสู่พนมเปญ ประเทศกัมพูชา เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3 เป็นร้อยละ 30 และลดระยะเวลาในการขนส่งเร็วกว่าทางน้ำ 3 เท่าตัว จะทำให้ขนส่งสินค้าสะดวกขึ้น และมีความรวดเร็ว ลดต้นทุนในการขนส่งสินค้าได้มากขึ้น

เมื่อถนนสาย 48 และถนนหมายเลข 318 หากก่อสร้างแล้วเสร็จสมบูรณ์ คาดว่าจังหวัดตราดจะมีความสำคัญเป็นประตูเข้า-ออกของอินโดจีนอย่างแท้จริง เพราะเส้นทางสาย R10 จะเชื่อมต่อถึงเวียดนามได้ตามโครงข่ายสายเอเชียด้วย ในอนาคตเส้นทางสายนี้จะเป็นเส้นทางสายเศรษฐกิจที่สำคัญ

5) โครงการก่อสร้างถนนสาย 67 เส้นทางช่องสะง่า-อันลองเวง-เสียมเรียบ ระยะทาง 167 กิโลเมตร คาดว่าเมื่อถนนแล้วเสร็จในปี 2552 โดยเส้นทางนี้จะสนับสนุนการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวอีสานใต้และเมืองเสียม

เรียบ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจบริเวณเมืองคู่แฝด ศรีสะเกษ-อัลลองเวง

การพัฒนาความร่วมมือทางโลจิสติกส์ระหว่างไทย-กัมพูชาจะเห็นได้ว่ามีข้อดี คือ การคมนาคมไปมาสะดวก การขนส่งสินค้า และการท่องเที่ยวจะง่ายขึ้น เมื่อการขนส่งสินค้าโดยเฉพาะทางบกสามารถติดต่อดำเนินการได้สะดวก และส่งผลดีต่อการส่งออก-นำเข้าสินค้าระหว่างไทย-กัมพูชา แต่อย่างไรก็ตาม พื้นฐานทางถนนไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่จะผลักดันให้เกิดการค้า การลงทุน แต่ต้องมีปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการขนส่งสินค้าข้ามแดน ได้แก่ ความตกลงอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงว่าด้วยการขนส่งสินค้าข้ามแดน (GMS Cross Border Transport Agreement: GMS CBTA) และกรอบความตกลงอาเซียนว่าด้วยการอำนวยความสะดวกในการขนส่งสินค้าผ่านแดน ซึ่งครอบคลุมกฎเกณฑ์ด้านยานพาหนะ คนประจำพาหนะ เส้นทางขนส่ง กฎระเบียบการจราจร ขนาดและน้ำหนักของยานพาหนะ และภาษีอากร เป็นต้น รวมถึงระบบไอที การบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ ซึ่งยังเป็นอุปสรรคสำคัญอยู่ นอกจากนี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้น เพราะเส้นทางที่เชื่อมโยงกันย่อมเป็นทั้งโอกาสทางการค้า และภัยคุกคามได้ในเวลาเดียวกัน โดยเฉพาะกับจีนตอนใต้ซึ่งเป็นที่รู้จักในนามของโรงงานโลก แหล่งผลิตสินค้าราคาถูก และตลาด

บริโภคขนาดใหญ่ โดยอาจจะกลับกลายเป็นการเปิดประตูให้สินค้าราคาถูกจากจีนเพียงฝ่ายเดียวก็เป็นได้ (Logistic Digest Demo, 2551)

1.4 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจาก

ภาครัฐ: การสนับสนุนจากภาครัฐทั้งจากรัฐบาลไทยและรัฐบาลกัมพูชาก็นับเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่นักลงทุนแสดงความต้องการอย่างเร่งด่วน ซึ่งเป็นแรงดึงดูดให้ตัดสินใจไปลงทุนในประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการตัดสินใจลงทุน และคู่มือการลงทุนแบบครบวงจร ตลอดจนทั้งการอำนวยความสะดวกทั้งระบบของการลงทุน อาทิ ในกรณีที่เกิดปัญหาหรือมีอุปสรรคระหว่างดำเนินกิจการ ซึ่งสามารถแก้ไขได้ด้วยการเจรจาในระดับรัฐบาล ก็จะมีคำแนะนำเชื่อถือและมีอิทธิพลในการต่อรองมากกว่าการที่นักลงทุนดำเนินการเจรจาเองโดยตรง การสนับสนุนจากภาครัฐจึงเป็นกลไกขับเคลื่อนให้เกิดการลงทุนในประเทศกัมพูชาได้เป็นอย่างดี ซึ่งในปัจจุบันก็เป็นสิ่งที่น่ายินดีเมื่อพบว่ารัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนไทยในประเทศเพื่อนบ้านผ่านกระทรวงหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (The Board of Investment of Thailand: BOI) ที่มีบทบาทในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนในต่างประเทศ ตลอดจนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ชักจูงให้มีการลงทุนในกิจการที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ โดยเฉพาะได้ดำเนินนโยบายส่งเสริมการลงทุนใน

อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor-intensive industry) มีการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เช่น อุตสาหกรรมแฟชั่น รวมทั้งการส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศโดยการส่งเสริมนักลงทุนไทยไปลงทุนในประเทศเป้าหมาย เช่น จีน พม่า เวียดนาม และกัมพูชา พร้อมทั้งร่วมมือกับพันธมิตรในการขยายตลาด แสวงหาแหล่งวัตถุดิบ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ตัวอย่างของการดำเนินนโยบายดังกล่าวคือการริเริ่มส่งเสริมการลงทุนในประเทศ CLMV อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดทำคู่มือการลงทุนของแต่ละประเทศ การศึกษาวิเคราะห์ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการลงทุน การสนับสนุนการรวมกลุ่มเครือข่ายของผู้ประกอบการที่สนใจการลงทุน ตลอดจนดำเนินกิจกรรมนำนักลงทุนที่สนใจไปศึกษาสู่ทางการค้าการลงทุนในประเทศ CLMV ด้วย

สำหรับนโยบายส่งเสริมการลงทุนของประเทศกัมพูชานั้นก็พบว่า รัฐบาลกัมพูชาให้ความสำคัญกับการลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยได้มีนโยบายส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขระเบียบการลงทุนที่เอื้อต่อนักลงทุนต่างชาติ เช่น การอำนวยความสะดวกและการให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ การอนุญาตให้นักลงทุนโอนเงินตราต่างประเทศได้อย่างเสรีเพื่อจูงใจให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน หรือจะเป็นการให้

สิทธิในการส่งออกเงินทุน ผลกำไรของกิจการ รวมทั้งเร่งปรับปรุงกฎระเบียบให้มีความโปร่งใสและลดขั้นตอนการขอใบอนุญาตประกอบการลงทุนมากขึ้น ซึ่งอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปก็เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่ได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในกัมพูชา (Cambodian Investment Board: CIB) โดยที่เสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นสินค้าส่งออกอันดับ 1 ของกัมพูชา คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 80 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของกัมพูชา และในการเปิดเสรีด้านการค้าสิ่งทอตามข้อตกลงด้านการค้าสิ่งทอ (Multifibre Arrangement: NFA) ของ WTO ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2548 ก็คาดว่าจะส่งผลดีต่อการขยายตลาดส่งออกสิ่งทอของกัมพูชาไปยังตลาดใหม่ ๆ นอกเหนือจากตลาดหลัก เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น โดยอาศัยความได้เปรียบของกัมพูชาในด้านค่าจ้างแรงงานระดับต่ำ ทั้งนี้การลงทุนในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปของกัมพูชาในปี พ.ศ. 2547 มีมูลค่ามากถึงร้อยละ 61.5 ของมูลค่าการลงทุนต่างชาติทั้งหมดในกัมพูชา และในปี พ.ศ. 2550 CIB ได้อนุมัติการลงทุนไป 130 โครงการ เมื่อพิจารณาจากจำนวนโครงการแล้วก็พบว่ามีการลงทุนในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป จำนวน 39 โครงการ คิดเป็นร้อยละ 30 ของโครงการที่ได้รับอนุมัติรวม โดยมีมูลค่าเงินลงทุนรวม 45 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งมีนักลงทุนจากจีน กัมพูชา ใต้หวัน เกาหลีใต้ มาเลเซีย ออสเตรเลีย คาซัคสถาน และสหราชอาณาจักร

1.5 ปัจจัยด้านโอกาสและช่องทาง
การค้าการลงทุนอื่น ๆ: นักลงทุนหรือ
 ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจไปลงทุน
 ประเทศกัมพูชา เนื่องจากมองเห็นโอกาสและ
 เส้นทางที่จะต่อยอดหรือขยายผลเพื่อประกอบ
 ธุรกิจอื่น ๆ ได้ด้วย เหตุผลเพราะประเทศกัมพูชา
 ยังอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ อาทิ
 น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ป่าไม้ และแร่ธาตุ ตลอดจนทั้ง
 สภาพทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการ
 ประกอบธุรกิจหรือมีช่องทางการค้าการลงทุนที่
 หลากหลายเพิ่มขึ้น

2. ปัจจัยผลักดัน (Push-Factors)

2.1 ปัจจัยด้านแรงงาน

ภายในประเทศไทย: ปัจจุบันจำนวนแรงงานใน
 อุตสาหกรรมผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปลดน้อยลง

ค่าจ้างแรงงานของไทยก็สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกัมพูชา ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่มีการพัฒนาความ
 แข็งแกร่งด้านฝีมือมากเพียงพอที่จะสามารถ
 แข่งขันได้ในเวทีโลก โดยที่ยังคงเป็นการรับจ้าง
 ผลิตให้รายใหญ่ นอกจากนี้งานออกแบบยังเป็
 งานที่สำคัญในกระบวนการผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป
 ด้วย ซึ่งนักออกแบบนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่
 จะต้องออกแบบผลงานสู่ตลาดเสื้อผ้าสำเร็จรูป
 เพราะฉะนั้นปัจจัยด้านแรงงานของประเทศไทย
 จึงเป็นปัจจัยผลักดันให้ผู้ประกอบการต้องไป
 แสวงหาตลาดการผลิตที่มีจำนวนเพียงพอและ
 ค่าแรงถูกกว่า

ตาราง 4: จำนวนการจ้างงานและอัตราการเติบโตในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปของไทย
 ระหว่างปี 2546 – 2550 หน่วย : 1,000 คน

หัวข้อ/ปี	2546	2547	2548	2549	2550p
จำนวนรวมการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่ง ทอและเครื่องนุ่งห่ม	34,676	35,711	36,303	36,344	37,122
อัตราการเติบโต (%)	1.2	3.0	1.5	0.1	2.1
จำนวนการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอ	1,084	1,077	1,064	1,063	1,057
อัตราการเติบโต (%)	0.1	-0.7	-1.2	-0.1	-0.5
จำนวนการจ้างงานในอุตสาหกรรม เสื้อผ้าสำเร็จรูป	842	838	826	835	819
อัตราการเติบโต (%)	0.1	-0.5	-1.4	-0.1	-0.7

ที่มา: สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ ปี 2550/2551

P:

preliminary

2.2 ปัจจัยด้านการรักษาเสถียรภาพ

ทางธุรกิจไว้: จากสถานการณ์ปัญหาของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มในภาวะปัจจุบัน อันได้แก่ การเปิดเสรีทางการค้าจากกติกาของ WTO ทำให้การแข่งขันทวีความรุนแรงมากขึ้น ประเทศไทยต้องเผชิญกับการแข่งขันในตลาดโลกอย่างรุนแรง โดยเฉพาะคู่แข่งทางการค้าอย่างจีน และเวียดนาม ทั้งความไม่แน่นอนของราคาน้ำมันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจโลก ตลอดจนปัญหาภายในของประเทศไทยเอง อันได้แก่ ตลาดแรงงานราคาถูกลดน้อยลง จำนวนแรงงานไม่เพียงพอ เพราะคนงานบางส่วนผันตนเองไปประกอบอาชีพอื่น แรงงานส่วนใหญ่จึงเป็นแรงงานต่างด้าว ที่ลักลอบเข้าประเทศแบบผิดกฎหมาย เป็นเหตุให้เกิดการปิดโรงงานไปเป็นจำนวนหนึ่ง ผู้ประกอบการของไทยบางรายจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดให้สามารถรักษาสถานะสภาพของธุรกิจไว้ได้ และวิธีหนึ่งในการปรับตัวของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ก็คือการย้ายฐานการผลิตไปในประเทศเพื่อนบ้านที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่านั่นเอง ซึ่งประเทศกัมพูชาก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ยังมีโอกาสการลงทุนในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป โดยที่เสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศกัมพูชายังคงมีโอกาสหรือการได้เปรียบของไทยที่จะส่งเสริมให้มีการลงทุนได้

2.3 ปัญหาของอุตสาหกรรมสิ่งทอ

และเครื่องนุ่งห่มไทย: ประเทศไทยประสบปัญหาของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มที่เป็นปัญหาใหญ่ (ไกรยส ภัทราวาท, 2548: 188-190) ได้แก่ ปัญหาประสิทธิภาพการผลิตต่ำ อันเนื่องมาจากเครื่องจักรล้าสมัย ขาดแคลนบุคลากรและแรงงานฝีมือ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งขาดการทำวิจัยและพัฒนา (Research and Development) หรือการสร้างนวัตกรรม ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง จากภาวะภาษีนำเข้าวัตถุดิบและอัตราค่าบริการสาธารณูปโภค ปัญหาการตลาดที่ไม่มีตราสินค้า (Brand Name) เป็นของตนเองไม่มีการพัฒนารูปแบบสินค้า และยังขาดการทำตลาดเชิงรุกด้วย ปัญหาความเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมและระบบ Supply Chain เพื่อสนองตอบผู้ซื้อได้ทันเวลาและการสร้างความมั่นใจว่าจะสามารถผลิตสินค้าได้ตามคุณภาพที่ต้องการ ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสาร ที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ยังขาดข้อมูลเชิงลึก และการกระจัดกระจายของข้อมูลในหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านกฎระเบียบและนโยบายการนำเข้าของประเทศคู่ค้า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งที่เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งมลพิษทางดิน น้ำ อากาศ เสียงของเสียที่เป็นของแข็ง ของเสียที่กระจายออกได้ ของเสียที่ยากต่อการบำบัด ของเสียที่เป็นอันตรายและของเสียที่มีปริมาณสูง นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านกฎระเบียบของรัฐในด้านพิธีการ

ทาสกุลการ ขึ้นตอนการนำเข้าและส่งออก ที่ยุ่งยาก ลำบาก และไม่ชัดเจน รวมทั้งปัญหาการขอคืนอากรล่าช้าซึ่งก่อให้เกิดปัญหาและเพิ่มต้นทุนการผลิตให้แก่ผู้ประกอบการ

ปัญหาและอุปสรรคต่อความท้าทายของการลงทุนในกัมพูชา

ถึงแม้ว่าจะมีปัจจัยหลายอย่างที่จูงใจให้นักลงทุนไทยสนใจไปลงทุนในประเทศกัมพูชา แต่ก็พบว่ามียกลงทุนส่วนหนึ่งที่ได้เข้าไปลงทุนแล้วและประสบปัญหาหรืออุปสรรคที่บั่นทอนการปฏิบัติงานกระทั่งไม่ต้องการเข้าไปลงทุนอีก หรือหากมองในอีกนัยหนึ่งสิ่งเหล่านี้ก็นับเป็นความท้าทายของนักลงทุนที่จะต้องค้นหากลยุทธ์ในการดำเนินงานและความสามารถในการปรับตัวกับปัญหาต่าง ๆ ที่ประสบ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ ได้แก่ ความเสี่ยงและความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การขาดแคลนข้อมูลต่าง ๆ การใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าการยึดกฎระเบียบ และการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างจริงจังกรณีเกิดปัญหาและอุปสรรค ระหว่างดำเนินกิจการ

1. ปัญหาความเสี่ยงและความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน: ประเทศกัมพูชามีระบบเศรษฐกิจแบบเสรี เปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปลงทุนได้อย่างอิสระ โดยที่รัฐบาลกัมพูชาให้การสนับสนุนการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติอย่างเต็มที่ ซึ่งถึงแม้ว่ากัมพูชาจะเป็นประเทศที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงสุดในกลุ่มประเทศอาเซียน อันเป็นผลมาจากการเพิ่มการส่งออกเสื้อผ้าและสิ่งทอไปยัง

สหรัฐอเมริกาและยุโรป แต่ขณะเดียวกันกัมพูชาก็ยังคงประสบปัญหาเรื่องความเสี่ยงและความปลอดภัยอยู่บ้าง และที่ยังเป็นประเด็นสำคัญของผู้ประกอบการ คือ เรื่องภาพลักษณ์ด้านความรุนแรงและพฤติกรรมการต่อต้านคนไทย จากเหตุการณ์จลาจล เผาสถานทูตไทย ณ กรุงพนมเปญ เมื่อปลายเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2546 และเหตุการณ์ที่ประเทศไทยได้เผชิญปัญหาภาวะความขัดแย้งกับกัมพูชากรณีข้อพิพาทการขึ้นทะเบียนเขาพระวิหารเป็นมรดกโลกในเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ. 2551 เป็นเหตุให้เกิดความไม่เข้าใจกันอย่างต่อเนื่องมาตลอด ทำให้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของนักธุรกิจไทยในกัมพูชาด้วย สิ่งเหล่านี้ยังคงเป็นความเสี่ยงความรู้สึกไม่ปลอดภัย และความคลางแคลงใจสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน รวมทั้งความขัดแย้งระหว่างประชาชนทั้งสองฝ่ายเรื่องการแบ่งเขตแดนไม่ชัดเจน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการลงทุนอีกเช่นกัน ในขณะที่สถานการณ์ความไม่มั่นคงทางการเมืองในกัมพูชาก็ยังคงทำให้นักลงทุนไทยมีความลังเลที่จะเข้าไปลงทุน เพราะกฎระเบียบต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง และบางพื้นที่ก็มีการบริหารกฎระเบียบเอง ซึ่งเขตพื้นที่บางแห่งเหล่านั้นก็เป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญระหว่างไทยกับกัมพูชา ทำให้มีความเสี่ยงสูงในการค้าขาย และในทางปฏิบัติแล้วบางกรณีรัฐบาลเองก็ยังไม่ให้เสรีภาพกับภาคเอกชนอย่างเต็มที่นัก

2. ปัญหาการขาดแคลนข้อมูล: นักลงทุนหรือผู้ประกอบการไทยยังคงขาดแคลนข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจไปลงทุนใน

ประเทศกัมพูชา โดยเฉพาะข้อมูลเชิงลึกในด้านต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลที่มีอยู่ปัจจุบันยังไม่สามารถสนองความต้องการโดยตรงได้หรือเป็นข้อมูลที่ยังไม่ครบวงจร ไม่ครอบคลุม และยังไม่ทันสมัยอีกด้วย ประกอบกับแหล่งการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาหรือประเทศเพื่อนบ้านอื่น ๆ ยังกระจัดกระจาย ข้ำซ้อน หรือข้อมูลของบางหน่วยงานที่ขัดแย้งไม่ตรงกัน การประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ข้อมูลก็ยังไม่กว้างขวาง นักลงทุนบางรายยังไม่ทราบว่าแหล่งข้อมูลได้จากที่ใดบ้าง เป็นเหตุให้จำเป็นต้องเดินทางไปสำรวจข้อมูลด้วยตนเอง ในขณะที่กัมพูชาก็ประสบปัญหาเรื่องการบริการข้อมูลแก่นักลงทุนที่สนใจดำเนินธุรกิจในการกัมพูชาเช่นกัน โดยเฉพาะข้อมูลศึกษาวิเคราะห์ด้านสภาพการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และภาวะการตลาด การค้า เพื่อนำมาเป็นข้อมูลการตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากขาดแคลนกำลังคนและทักษะด้านการจัดการข้อมูลสารสนเทศ ทั้งยังขาดงบประมาณที่ยังต้องพึ่งพาจากต่างประเทศเป็นหลัก

3. ปัญหาการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าการถือปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ: ปัญหาในข้อนี้จะเป็นประเด็นเรื่องการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง การใช้จ่ายค่าธรรมเนียมพิเศษหรือการใช้จ่ายนอกกรอบเพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ต้นทุนประกอบการสูงอย่างไม่สมเหตุผล ซึ่งกัมพูชายังคงประสบปัญหาด้านนี้อยู่มาก โดยเฉพาะในขั้นตอนการขออนุมัติการลงทุนที่ต้องใช้เวลานานพอสมควร และ

หากเป็นการลงทุนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ก็จำเป็นต้องรู้จักหรือมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับบุคคลในรัฐบาล หรืออาจจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายพิเศษอื่น ๆ จึงจะช่วยอำนวยความสะดวกให้รวดเร็วขึ้น ระบบการจัดเก็บภาษีก็พบว่ามีความซ้ำซ้อน ไม่ชัดเจน หลายหน่วยงานเรียกเก็บจากนักลงทุนชาวต่างชาติพร้อมกัน การดำเนินธุรกิจก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายนอกกรอบเพิ่มเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างสะดวกราบรื่น สินค้าหรือวัตถุดิบที่ส่งออกไปกัมพูชาต้องเสียภาษีนำเข้าและภาษีผ่านแดนให้กับด่านต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนหนึ่งซึ่งบางส่วนมิได้อยู่ในสารบบ ทำให้ต้นทุนสินค้าที่จำหน่ายในกัมพูชาสูงกว่าปกติอยู่มาก อันจะเป็นข้อเสียเปรียบในการแข่งขันด้านราคา

4. ปัญหาการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยอย่างจริงจัง: ในกรณีที่นักลงทุนเกิดปัญหาหรืออุปสรรคขณะดำเนินการ กลับไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง หรือหากเมื่อมีอุปสรรคใหญ่และปัญหาเร่งด่วนขณะประกอบการก็ไม่มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่จะให้คำปรึกษาได้อย่างทันท่วงที ทำให้นักลงทุนมีความรู้สึกท้อ เพราะปัญหาบางอย่างนักลงทุนไม่สามารถแก้ไขเองได้ จำเป็นต้องมีการเจรจาในระดับรัฐบาลหรือตัวแทนจากภาครัฐ หรือในกรณีที่มิอุปสรรคบางอย่างที่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจเจ้าหน้าที่ภาครัฐคอยช่วยเหลือ สนับสนุน โดยเฉพาะเรื่องการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐของประเทศกัมพูชา เพื่อหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายนอก

ระบบที่เป็นจำนวนเงินค่อนข้างสูง ซึ่งจะช่วยลด
ต้นทุนได้มาก

ในที่นี่ ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น
นั้นได้มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่จำเป็นต้อง
อาศัยความช่วยเหลือจากภาครัฐด้วย ดังแสดง
ในตาราง

ปัญหา/อุปสรรค	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. ปัญหาความเสี่ยงและความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	- ดำเนินการเจรจาวิภาคิโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (เช่น กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ) เพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างรัฐบาล ซึ่งต้องดูแลให้มีการยึดถือตามกฎหมายร่วมกันอย่างเคร่งครัด ได้แก่ ข้อตกลงการคุ้มครองการลงทุนจากประเทศไทย ซึ่งบางประเทศได้ร่วมทำข้อตกลงดังกล่าวแล้ว เช่น ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ - รัฐบาลไทยต้องสร้างความเชื่อมั่นหรือมีหลักประกันให้กับนักลงทุนในกรณีเกิดเหตุการณ์ความเสียหายของกิจการที่มีได้เกิดจากสาเหตุของการประกอบการโดยตรงและเกิดเหตุถูกยึดกิจการในประเทศกัมพูชา - นักลงทุนอาจเลือกไปลงทุนในบริเวณเดียวกันหรือนอกเขตอุตสาหกรรมที่มีระบบความปลอดภัยอย่างเข้มงวดโดยมีรัฐบาลให้การดูแลความปลอดภัยอย่างเข้มงวด
2. ปัญหาการขาดแคลนข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุน	- มีศูนย์ข้อมูลแบบครบวงจรเพื่อบริการนักลงทุนที่สนใจ (One Stop Service) และมีการเผยแพร่เพื่อให้ให้นักลงทุนเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว เช่น เผยแพร่ข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web site) - ส่งเสริมการศึกษาวิจัยและพัฒนาเชิงลึกเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุงหรือค้นหารูปแบบต่าง ๆ ของการลงทุนที่เหมาะสม และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้ทันที - นักลงทุนจำเป็นต้องมีความกระตือรือร้นในการค้นคว้าศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะจากบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์
3. ปัญหาการใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าการถือปฏิบัติตามกฎระเบียบ	นักลงทุนต้องรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายเพื่อดูแลช่วยเหลือหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน หรือการขอความร่วมมือจากรัฐบาลในลักษณะการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยรัฐบาลสนับสนุนเงินทุนส่วนหนึ่ง เพื่ออำนวยความสะดวกด้านกลไกต่าง ๆ ให้นักลงทุน และสร้างอำนาจการเจรจาต่อรองกรณีประสบปัญหา เช่น สมาคมการค้าการลงทุนไทย – กัมพูชา หรือชุมชนมิตรภาพไทย-กัมพูชา โดยกรรมการต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือทั้งจากทั้งสองประเทศ เป็นต้น
4. ปัญหาการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างจริงจัง กรณีเกิดปัญหาขณะดำเนินกิจการ	- รัฐบาลต้องมีการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อทำหน้าที่ติดตามผลและคอยให้การช่วยเหลือนักลงทุนอย่างใกล้ชิดตลอดกระบวนการ โดยต้องเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการทำงานอย่างบูรณาการ และให้มีระบบประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะทำงานเพื่อให้มีข้อมูลย้อนกลับ (feed back) ในการนำมาปรับปรุงพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพ - ภาคเอกชนจะต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อผลักดันให้มีหน่วยงานของภาครัฐที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องนี้โดยตรง

โอกาสและความท้าทาย

ประเทศกัมพูชาที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในด้านแรงงาน และแหล่งวัตถุดิบ แต่มีข้อจำกัดด้านทุนและเทคโนโลยี การลงทุนของผู้ประกอบการไทยจึงเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย (win-win relationship) คือผู้ประกอบการไทยมีเงินทุนและเทคโนโลยี ส่วนกัมพูชามีรายได้เข้าประเทศและประชาชนมีงานทำ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กรอบความร่วมมือในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์โดยถือว่าการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้าน จะช่วยสร้างงานและลดช่องว่างรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคม เกิดการไหลเวียนของสินค้าและการลงทุน ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานผิดกฎหมาย สร้างความมั่นคงและมั่นคงทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างยั่งยืน โดยที่ศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในประเทศกัมพูชา คือ กัมพูชามีโอกาสและช่องทางในการลงทุนอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มอยู่มาก เนื่องจากอุตสาหกรรมดังกล่าวยังคงเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักของกัมพูชา รัฐบาลกัมพูชาเองก็ได้ให้ความสำคัญกับการลงทุนในประเทศเป็นลำดับต้น ๆ โดยได้มีนโยบายส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบการลงทุนที่เอื้อต่อนักลงทุนต่างชาติ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อจูงใจนักลงทุน อันจะส่งผลต่อการสร้างงานให้กับประชาชนตลอดทั้งการเร่งรัดการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย ซึ่งแรงจูงใจ

สำคัญที่ทำให้เกิดการลงทุนในกัมพูชา คือ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยการเข้าเป็นสมาชิกในกรอบความร่วมมือกับนานาประเทศ ทำให้กัมพูชาได้รับความช่วยเหลือต่าง ๆ โดยเฉพาะความช่วยเหลือทางด้านการเงินจากหลายประเทศ และนโยบายสนับสนุนให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งกัมพูชาที่มีความได้เปรียบในด้านแรงงาน และการได้รับสิทธิพิเศษด้านภาษีศุลกากร (GSP) จากกลุ่มประเทศที่เป็นแหล่งตลาดใหญ่ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป แคนาดา ญี่ปุ่น และประเทศอื่น ๆ รวม 32 ประเทศ ซึ่งในกรณีของสหภาพยุโรปนั้น กัมพูชาได้รับสิทธิพิเศษในการส่งออกโดยไม่จำกัดโควตาและสินค้าอีกด้วย ในด้านภาษีนั้นรัฐบาลกัมพูชาเปิดโอกาสให้การลงทุนเพื่อการส่งออกไม่ต้องชำระภาษีหรือเสียภาษีเป็นศูนย์ นอกจากนี้รัฐบาลกัมพูชายังได้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งสายสำคัญหลายสายให้เอื้อต่อการขนส่งสินค้า มากไปกว่านั้นในกัมพูชายังอุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เป็นแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอันจะเป็นช่องทางสำหรับการลงทุนในธุรกิจอื่น ๆ ต่อไป และประการสำคัญกัมพูชายังได้มีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมและเขตเศรษฐกิจพิเศษร่วมบริเวณชายแดนตามข้อตกลงการเป็นเมืองคู่แฝด (Sister Cities) โดยมีทั้งหมด 5 จุด คือ คลองใหญ่-เกาะกง อรัญประเทศ-ปอยเปต โป่งน้ำร้อน-ไพลิน กาบเชิง-ภูมิลำไ้ และ ภูสิงห์-อัล

ลองเวง โดยเฉพาะในเกาะกึ่งที่น้ำจะเป็นเขตอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป

และถึงแม้ว่าการเปิดเสรีสิ่งทอโลกเมื่อต้นปี 2548 ทำให้สิ่งทอของกัมพูชาต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงโดยเฉพาะจากจีนซึ่งถือเป็นตลาดส่งออกหลัก แต่นักลงทุนส่วนใหญ่ยังมีความมั่นใจในอุตสาหกรรมดังกล่าว ประกอบกับสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปประกาศใช้มาตรการการปกป้อง (Safeguard) กับเสื้อผ้าสำเร็จรูปที่นำเข้าจากจีน ทำให้คาดว่าสินค้าดังกล่าวของกัมพูชาจะยังคงสามารถรักษาสัดส่วนแบ่งตลาดในตลาดหลักเหล่านี้ไว้ได้ต่อไป

ในขณะที่กัมพูชาเต็มไปด้วยโอกาสสำหรับการลงทุนอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป แต่ขณะเดียวกันการลงทุนในประเทศกัมพูชาก็ยังพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคอีกมากทั้งในเรื่องความเสี่ยงของการลงทุน เรื่องการขาดแคลนข้อมูล การใช้ความสัมพันธ์ส่วนบุคคล การเรียกเก็บค่าอำนวยความสะดวก หรือค่าธรรมเนียมพิเศษอื่น ๆ ตลอดจนการดำเนินการ และการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยอย่างจริงจัง โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักลงทุนที่ยังคงบั่นทอนให้นักลงทุนลังเลอยู่ เพราะหวาดระแวงและเกรงว่าจะมีปัญหาใหญ่ที่ไม่สามารถจัดการได้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของนักลงทุนไทยส่วนใหญ่ที่พบทั่วไป ดังนั้นความท้าทายของนักลงทุนไทยก็คือการกล้าเสี่ยง กล้า

ตัดสินใจ ก็จะทำให้โอกาสนำมาเป็นของเรา ดังเช่นสิ่งที่นักลงทุนผู้มีประสบการณ์หรือนักลงทุนที่ประสบความสำเร็จได้กล่าวไว้ ในทุกวิกฤตมักมีโอกาสนอนอยู่เสมอ ซึ่งจะเห็นว่าการแข่งขันในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปในประเทศไทยกับกัมพูชานั้นประเทศไทยไม่ใช่ผู้บุกเบิกและผู้ลงทุนรายแรกในการใช้โอกาสจากสิทธิพิเศษที่มีอยู่อย่างมากมาย ดังนั้นการแข่งขันกับนักลงทุนเจ้าเดิมที่ได้ดำเนินการอยู่แล้ว และนักลงทุนรายใหม่ที่มีมองเห็นโอกาสและเตรียมที่จะเข้าไปลงทุน สิ่งเหล่านี้ต่างก็เป็นความท้าทายที่รออยู่ทั้งของนักลงทุนและรัฐบาลไทยว่าเราจะร่วมกันดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงโดยอาศัยความได้เปรียบของไทยในทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ อันได้แก่ คน ทุน ระบบการทำงาน และเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีอื่น ๆ

ทั้งนี้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขต่อภาครัฐ คือ รัฐบาลต้องคำนึงถึงความแตกต่างของขนาดธุรกิจ และเข้าใจความต้องการของผู้ประกอบการไทย รวมทั้งควรดำเนินการปรับโครงสร้างภาคการผลิตภายในประเทศก่อน หรือพร้อม ๆ กับการผลักดันเรื่องการย้ายฐานการผลิต เนื่องจากโครงสร้างการผลิตในปัจจุบันทำให้ขีดความสามารถทางการแข่งขันของไทยอ่อนแอ การย้ายฐานการผลิตเพียงประการเดียวจะไม่ช่วยทำให้ภาคการผลิตไทยได้รับพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ทุกฝ่ายจึงควรคำนึงถึงการทำให้นโยบายนี้สามารถดำเนินการได้อย่างเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

บทสรุป

อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นอุตสาหกรรมประเภทหนึ่งที่ใช้แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ดังนั้นเมื่อแรงงานในประเทศไทยมีราคาสูงขึ้น ผู้ประกอบการจึงต้องปรับตัวโดยการย้ายฐานการผลิตไปยังพื้นที่ที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำหรือไม่ก็ย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่นที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำ เพื่อที่จะเป็นหลักประกันในด้านการมีศักยภาพในเชิงแข่งขันได้ของกิจการ หากแต่การเข้าไปลงทุนในต่างประเทศที่มีข้อได้เปรียบตามลักษณะของอุตสาหกรรมอย่างเดียวนั้น อาจไม่ใช่ทางออกเสมอไป ผู้ประกอบการจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย โดยเฉพาะการเข้าไปลงทุนในประเทศที่มีปัญหา ความโปร่งใสและกลไกของระบบราชการ รวมถึงปัญหาการยอมรับในชุมชนระหว่างประเทศ ซึ่งถือเป็นปัจจัยเสี่ยงของการประกอบการหรือการลงทุน ดังนั้นข้อคิดในเรื่องการมุ่งเน้นประโยชน์ในเชิงเปรียบเทียบ โดยเฉพาะค่าจ้างแรงงานราคาถูกเพียงอย่างเดียว คงไม่ใช่ทางเลือกที่ดีว่าเหมาะสมที่สุด เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อความอยู่รอดและความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป อาทิเช่น การปรับปรุงในด้านคุณภาพและการออกแบบ เพราะการตัดสินใจของผู้ซื้อได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านราคาเพียงอย่างเดียว ได้มีผู้ทำการศึกษาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปของออสเตรเลียให้

ข้อเสนอแนะไว้ว่า อุตสาหกรรมดังกล่าวไม่ควรเน้นประโยชน์ในเชิงเปรียบเทียบแต่ประการเดียว ควรจะให้ความสำคัญต่อประเด็นที่ว่า ทำอย่างไรจึงจะให้ผลิตภัณฑ์ของตนเองแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดียวกันของผู้ผลิตรายอื่น รวมทั้งการปรับปรุงคุณภาพและการออกแบบ (Inka Havrila and Pemasiri Gunawardana, 2003: 103-117) นอกจากนี้ ยังมีผู้เสนอยุทธศาสตร์ในการปรับตัวเพื่อคงศักยภาพในการส่งออกเสื้อผ้าและสิ่งทอ โดยรัฐบาลและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมประเภทนี้ จะต้องไม่หวังพึ่งสิทธิพิเศษทางการค้าและการลดอัตราภาษี ศุลกากรแต่เพียงประการเดียว แต่ต้องให้ความสนใจไปที่การลดจุดอ่อนด้านความสามารถในการแข่งขันที่เป็นปัญหภายในของแต่ละประเทศด้วย (Denis Audet, 2007: 267-284)

ดังนั้นภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของไทย จำเป็นต้องทบทวนในเรื่องของการปรับเปลี่ยนการผลิตจากการผลิตแบบ OEM ที่ให้มูลค่าเพิ่มในการส่งออกอยู่ในระดับต่ำเพียงประมาณร้อยละ 10-35 เทียบมิได้กับการส่งออกภายใต้เครื่องหมายการค้าของตนเอง (Own Brand Manufacturing: OBM) ซึ่งก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มในการส่งออกถึงร้อยละ 50-75 ของมูลค่าสินค้า OBM อันเป็นระบบการผลิตที่กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรปและฮ่องกงใช้อยู่ ซึ่งจะเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จของรายได้จากสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มของประเทศเหล่านี้ (ไกรยส ภัทราวาท, 2548: 217) สอดคล้องกับคำ

กล่าวของ รศ.ดร.สมภพ มานะรังสรรค์ ที่ได้
แนะนำว่า ทางรอดของอุตสาหกรรมสิ่งทอและ
เครื่องนุ่งห่มของไทยต้องปรับตัวเพื่อสร้างแบ
รนด์ของตนเองขึ้น เพราะอุตสาหกรรมสิ่งทอและ
เครื่องนุ่งห่มไทยเริ่มดำเนินการมาแล้วกว่า 40 ปี
แต่ยังทำได้เพียงรับจ้างผลิต พออยู่ในสถานะ
เสียเปรียบจะย้ายฐานการผลิตก็ทำไม่ได้ แต่
อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมสิ่งทอของไทยก็ยังมีจุด
แข็งเช่นกัน ทั้งในเรื่องของฝีมือแรงงาน
มาตรฐานสินค้า และการส่งมอบได้ตรงตาม
กำหนดนัดหมาย (ผู้จัดการรายวัน: 27 สิงหาคม
2550) และถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมสิ่งทอและ
เครื่องนุ่งห่มของไทยจะเผชิญกับการแข่งขัน โดย
การชิงความได้เปรียบจากประเทศที่มี
ศักยภาพการผลิตด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่า อาทิเช่น
ค่าจ้างแรงงาน วัตถุดิบ การสนับสนุนจากทาง

ภาครัฐ และนอกจากนี้จะต้องเผชิญกับมาตรการ
กีดกันทางการค้าของประเทศพัฒนาแล้วอย่าง
สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ที่นำ
กฎระเบียบ มาตรการมาเป็นเงื่อนไขหรือ
ข้อกำหนดทางการค้า โดยเฉพาะนโยบายและ
กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งในระยะแรกอาจ
ทำให้ต้นทุนการผลิตในระยะสั้นเพิ่มสูงขึ้น แต่ก็
จะส่งผลดีต่อการผลิตในระยะยาวที่จะทำให้
ต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมลดลง อาจจะเป็นข้อ
ได้เปรียบหรือเพิ่มขีดความสามารถของ
ผู้ประกอบการไทยในปัจจุบันและอนาคตได้
(สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, 2551: 101)

บรรณานุกรม

- นิรมล สุธรรมกิจ. รายงานการวิจัยการลงทุนโดยตรงของออสเตรเลียในประเทศไทย. สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: ปทุมธานี, 2547.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. การเผชิญกับวิกฤติอย่างรุนแรงของเครื่องนุ่งห่มจีน. รายงานภาวะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2551).
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. โครงการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตและผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกฎระเบียบของ EU Regulation สำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอ. Textile News By THTI. ฉบับประจำเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2550)
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. รายงานภาวะอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม. ฉบับเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2551.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์ ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสำหรับอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม (2550-2554). สมุทรปราการ: อาร์ต แอนด์พาร์ท อีพเดท จำกัด, 2550.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. สถิติสิ่งทอไทย 2549/2550. เพอร์เฟค พลัส ดีไซน์ แอนด์ พรินท์ จำกัด: กรุงเทพฯ, 2550.
- สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. สถิติสิ่งทอไทย 2550/2551. เพอร์เฟค พลัส ดีไซน์ แอนด์ พรินท์ จำกัด: กรุงเทพฯ, 2551.
- สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. การลงทุนไทยในประเทศไทยเพื่อนบ้าน : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป. โครงการส่งเสริมการลงทุนในกัมพูชาและพม่า, 2550.
- สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รายงานฉบับสมบูรณ์ Country Profile ประเทศกัมพูชา. โครงการส่งเสริมการลงทุนในกัมพูชาและพม่า, 2551.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. การพัฒนาการค้าและอุตสาหกรรมไทยให้เป็นเลิศในภูมิภาค. กรุงเทพฯ: กองกรรมาธิการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2540.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. อุตสาหกรรมสิ่งทอแลเครื่องนุ่งห่ม : การปรับตัวยุคการค้าเสรี ในโครงการ WTO Watch (จับกระแสองค์การการค้าโลก) . โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ, 2548.
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงเทพมหานคร. รายงานภาวะการณ์ลงทุนในประเทศกัมพูชา (เฉพาะส่วนที่ได้รับ การส่งเสริมการลงทุน) 1 มกราคม – 31 ธันวาคม 2550 (อัดสำเนา).
- สำนักยุทธศาสตร์การพาณิชย์. ยุทธศาสตร์การค้าการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน: ไทยจะไปทิศทางใด (เอกสารประกอบการสัมมนา). วันที่ 11 กันยายน 2550.
- Inka Havrila and Pemasiri Gunawardana. Analysing Comparative Advantage and Competitiveness: An Application to Australia's Textile and Clothing Industries. Australian Economic Papers, 2003, vol. 42, issue 1, pages 103-117 [Online]. Available URL: http://econpapers.repec.org/article/blausecp/v_3A42_3Ay_3A2003_3Ai_3A1_3Ap_3A103-117.htm
- Denis Audet, Smooth as Silk? A First Look at the Post MFA Textiles and Clothing Landscape. Oxford Journal: Journal of International Economic Law Advance Access originally published online on May 10, 2007 (267-284) [Online]. Available URL: <http://jiel.oxfordjournals.org/cgi/content/full/10/2/267>
- The Council for the Development of Cambodia. Cambodia investment Guidebook, Cambodia.pp.85. 2006.
- Kong Chhung. Cambodia Legal & Investment Guide. Didksen Flipse Doran & Le (Cambodia) Co,LTD.2005. Phnom Penh, Cambodia. pp.169. 2006.
- Logistics Digest. 2551(มิถุนายน). GMS เส้นทางเศรษฐกิจอินโดจีนโอกาสหรือภัยคุกคาม [Online].AvailableURL: http://www.logisticsdigest.com/index.php?option=com_content&task=iew&id=631&Itemid=73.

เว็บไซต์	Cambodian Investment Board: CIB
กรมการค้าต่างประเทศ	< http://www. cambodiainvestment.gov.kh/ >
< http://www.dft.moc.go.th/index.asp?solution=1024 >	Cambodian Ministry of Commerce
กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	< http://www. moc.gov.kh/ >
< http://www.dip.go.th/ >	The Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong
กรมศุลกากร < http://www.customs.go.th/ >	Economic Cooperation Strategy
กระทรวงการต่างประเทศ	(ACMECS)< http://www.acmecs.org/ >
< http://www.mfa.go.th/web/37.php >	The World Bank < http://www.worldbank.org/ >
สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ < http://www. thaitextile.org/ >	Wikipedia: The free encyclopedia
สมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย	< http://en. wikipedia.org/wiki/ List_of_minimum_wages_by_country >
http://www.thaigarment.org/scripts/index.asp	Yahoo finance: Currencies Center
สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงพนมเปญ< http://www.dephtai.go.th/ >	www.finance. yahoo.com/currency/convert?amt=1&from=USD&to=THB&submit=Convert
Asia/Pacific Cultural Centre for UNESCO: ACCU < http://www.accu.or.jp/en/ >	